

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Мақала туралы мәлімет

Конференция атауы	«Жастар және ғылым: бүгін мен болашағы» жас ғалымдардың халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдар жинағы
Сборник	«Молодежь и наука: настоящее и будущее». Сборник материалов Международной научно-практической конференции молодых ученых
Conference	The collection of materials from the International Scientific and Practical Conference of Young Scientists «Youth and Science: Present and Future»
Өткізілген күні	7 сәуір 2025, Атырау
ISBN	978-601-262-587-5
Жинақтағы жариялану №	082
Жинақтағы беттері	382-387
ӘОЖ/УДК/UDC	ӘОЖ 347.965
Секция	Секция IV. II Адам құқығын қорғау – құқықтық және әділ мемлекет құрудың кепілі/ / Защита прав человека – залог создания правового и справедливого государства
Автор(лар)	Әбуова Нұржанат Бейбітқызы
Мәртебесі	Магистрант
Ғылыми жетекші	Ғылыми жетекшісі, з.ғ.к., профессор – Ильясова Г.А.
Мақала атауы	АДВОКАТТЫҚ/ЗАҢДЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Ескерту: бұл бет сайтқа орналастыру және мақала PDF-ін сәйкестендіру үшін қосылды. Төменде жинақтағы мақаланың түпнұсқа беттері берілген.

қатар пайда болған заманауи жаһандық қауіп-қатер. Бұл қылмыстардың ерекшелігі – олардың ауқымдылығы, анонимділігі және халықаралық сипаты. Оларға қарсы күрес жүргізу үшін құқықтық, техникалық және ұйымдастырушылық тәсілдердің үйлесімділігі қажет. Киберқылмыстардың негізгі проблемалары – оларды анықтау, дәлелдеу және қылмыскерлерді жауапкершілікке тарту барысында туындайтын қиындықтар. Бұл мәселелерді шешу үшін:

- Құқықтық нормаларды жетілдіру;
- Заманауи технологияларды пайдалану;
- Халықаралық ынтымақтастықты күшейту;
- Құқық қорғау органдары мен қоғам арасындағы диалогты дамыту қажет.

Сонымен қатар, халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру маңызды рөл атқарады. Әрбір адам интернетте қауіпсіздік шараларын сақтап, фишинг, алаяқтық және басқа да киберқатерлерден қорғануды үйренуі тиіс. Қазақстан үшін киберқылмыстарға қарсы күресте халықаралық тәжірибені қолдану, құқықтық жүйені жетілдіру және мемлекеттік деңгейде «Киберқалқан» бағдарламасын толық іске асыру – негізгі бағыттар болып табылады. Осы шараларды уақытылы жүзеге асырса, мемлекет цифрлық қауіпсіздікті қамтамасыз етіп, киберқылмыстардың алдын алуда оң нәтижелерге қол жеткізе алады. Киберқылмыстармен күрес – бұл мемлекеттің ғана емес, сонымен бірге қоғамның, әрбір азаматтың жауапкершілігі. Бұл бағыттағы жүйелі әрі жан-жақты жұмыс ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етіп, еліміздің цифрлық дамуында сенімді негіз болады.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Кибербезопасность в Казахстане: итоги и перспективы 2024 года - https://www.lada.kz/amp/aktau_news/129008-kiberbezopasnost-v-kazakhstane-itogi-i-perspektivy-2024-goda.html
2. “Киберқылмыс және құқық”- Ахметқали Амина Талғатқызы <https://cyberleninka.ru/article/n/kiber-ylmys-zh-ne-y>
3. Будапешт конвенциясы (Киберқылмыстарға қарсы конвенция, 2001 ж.)
4. Халықаралық құқық қорғау ұйымдарының (INTERPOL, Europol) киберқылмыстар бойынша есептері мен баяндамалары. www.interpol.int
Europol киберқылмыс

ӘОЖ 347.965

АДВОКАТТЫҚ/ЗАҢДЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Әбуова Нұржанат Бейбітқызы

«Адвокатура және нотариаттық қызмет» ББ 1 курс магистранты

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ., Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі, з.ғ.к., профессор – Ильясова Г.А.

Адвокатура заң қызметі – бұл құқық, этика және ең бастысы коммуникативті дағдыларды, сендіруді, көпшілік алдында сөйлеуді қажет ететін терең білімді талап ететін күрделі де жауапты мамандық. Мүдделер қақтығысына, құқықтық жүйелерге және бюрократиялық кедергілерге толы әлемде адамдар көбінесе кәсіби басшылық пен қолдауды қажет ететін қиын жағдайларға тап болады. Бұл жерде адвокаттар келіп, адамдардың құқықтарын қорғау мен әділеттілікті қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады.

Адвокаттар – терең заңгерлік білімі, жанашырлығы және өз клиенттеріне әртүрлі заң мәселелерін шешуге көмектесуге дайын кәсіби мамандар. Олар өз клиенттеріне негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін ең жақсы әрекет бағыты, ықтимал тәуекелдер және қолжетімді нұсқалар туралы кеңес бере алады.

Әділ қоғамда жеке адамның құқықтарын қорғаудың маңызы зор. Еліміздің Конституциясына сәйкес адам құқықтары мен бостандықтары мемлекеттің ең жоғары құндылығы болып табылады. Азаматтарға білікті заңгерлік көмек көрсетуге және олардың заңды құқықтары мен мүдделерін қорғауға көмектесетін адвокаттар екенін ескере отырып, адвокаттардың жоғары мәртебесін белгілеу, оларға кәсіби қызметті жүзеге асыру үшін барынша кең өкілеттіктер мен мүмкіндіктер беру – Қазақстан Республикасының заңнамасында маңызды қадам болуы тиіс. құқықтық мемлекеттің дамуы.

Заңнамаларды үнемі жаңғыртуға, оны халықтың қажеттіліктері мен өмір сүру жағдайларына сәйкестендіруге, құзырлы органдардың адвокатура мәртебесін, азаматтардың құқықтары мен мүдделерін нығайтуға бағытталған жұмысына қарамастан, бүгінгі таңда олқылықтар бар. заңнаманы, сондай-ақ қорғаушылардың, сондай-ақ олардың клиенттерінің құқықтарын бұзатын және бұзатын кейбір нормалар.

Бұл зерттеу мақаласы осы проблемалардың кейбірін қарастырады және ықтимал стратегиялар мен оларды жеңу жолдарын ұсынады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес адвокат пен заң кеңесшісі қылмыстық, азаматтық және әкімшілік істер бойынша өкіл ретінде қатыса алады. Қылмыстық және әкімшілік істер бойынша қорғаушы ретінде тек адвокат қана әрекет етуге құқылы. Азаматтар мен заңды тұлғалардың құқықтарын қорғаушы екі субъектінің қызметі бір заңмен – «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» Қазақстан Республикасының Заңымен реттеледі.

Адвокаттарды жеке санатқа – «заң консультанттарына» бөлу заңнамадағы өзгерістерге байланысты, атап айтқанда «Адвокаттық қызмет туралы» 2018 жылғы 5 шілдедегі № 176-VI ҚРЗ жаңа Заңының қабылдануына байланысты мүмкін болғанын атап өткен жөн. және құқықтық көмек» [1]. Аталған заң қабылданғанға дейін азаматтық сот ісін жүргізуге жоғары заң білімі туралы дипломы бар кез келген азамат қатыса алатын. Сонымен қатар, олардың заңгерлік тәжірибесі бар ма, соған сәйкес сот ісін жүргізуде азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін жеткілікті біліктіліктері бар ма деген сұрақ ешкім де көтерілген жоқ, бұл адвокаттар көрсететін заң көмегінің сапасына тікелей әсер етті;

Осылайша, жаңа «заң консультанттары» институтын құру азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғау саласындағы сол кездегі ең өзекті мәселелердің бірін шешуге мүмкіндік берді, сондай-ақ практикалық қызметтің ресми есебін жүргізуге мүмкіндік берді. адвокаттардың қызметін реттеп, заң қызметін тиісінше көрсеткені үшін белгілі бір санкциялар енгізіп, бақылауды жүзеге асырады.

Адвокаттар алқалары өкілдерінің және заң консультанттары палаталарының олардың қызметін реттейтін заңнаманы жетілдіру бойынша үздіксіз жұмысына қарамастан, соған қарамастан заң қоғамдастығы бүгінгі күнге дейін азаматтар мен заңды тұлғаларға заңгерлік көмек көрсетуде белгілі бір проблемаларға тап болып отыр.

Сонымен, сотқа дейінгі және сот ісін жүргізу сатысында өкіл мен қорғаушының маңызды құралдарының бірі дәлелдемелерді жинау болып табылады. Тиісті заң адвокаттар мен заң консультанттарына іс бойынша өз бетінше дәлелдемелерді жинауға, мемлекеттік органдардан және жеке ұйымдардан олардың өндірісіндегі істер бойынша ақпаратты сұратуға және алуға, сондай-ақ іс материалдарын енгізу және беру үшін оны процесті жүргізуші органға беруге мүмкіндік береді. құқықтық бағалау.

Осылайша, заң шығарушы адвокаттың/адвокаттың ақпаратты алудың маңыздылығы мен қажеттілігін, оны сотқа немесе құқық қорғау органдарына жүгіну арқылы талап етпеудің маңыздылығын мойындады.

Өйткені, адвокат алған ақпаратты ала отырып, дәлелдемелерді сотқа немесе тергеуге беруді немесе сақтауды таңдай алуы керек, осылайша өз қорғаушысының мүддесін қорғайды. Клиент немесе сенім білдіруші үшін қолайсыз болуы мүмкін қажетті құжаттарды ұсыну және ақпаратты жасыру мүмкіндігі тиісті заң талаптарымен расталады, оған сәйкес адвокат өз клиентінің мүдделеріне қайшы келетін әрекеттерді жасай алмайды.

Сонымен қатар, адвокаттың өтініші бойынша соттан немесе тергеуден клиенттің беделіне нұқсан келтіретін және оның жағдайын нашарлататын мәліметтерді алу адвокат пен клиент арасындағы сенім деңгейіне әсер етеді, сондай-ақ құқық қорғау принциптерін бұзады. тәжірибе.

Қорғаушы дәлелдемелерді жинаған кезде, көбінесе мемлекеттік ақпараттық қызметтерден мәліметтер алу қажеттілігі туындайды. Адвокаттар мен заң консультанттарының жоғарыда аталған қызметтерден ақпарат алуы оларға қолжетімділіктің жоқтығынан айтарлықтай қиын болып көрінеді. Осылайша, іс бойынша қажетті деректерді алу үшін адвокатқа немесе адвокатқа заң бойынша қарау мерзімі 10 жұмыс күнін құрайтын тиісті сұрау салуды жіберу қажет. Менің ойымша, мұндай шектеулердің белгіленуі заң көмегінің сапасына кері әсерін тигізуде.

Біріншіден, заңгер сұранысын жасау және оны тиісті мемлекеттік органдарға жіберу уақытты қажет етеді және қажетсіз номенклатураны тудырады.

Екіншіден, заңда көзделген 10 жұмыс күні мерзімі адвокаттың дереу әрекетін/әрекетін талап ететін нақты істер үшін тым ұзақ болуы мүмкін. Яғни, мемлекеттік органдардың жауабын күту арқылы адвокат алған жауаптарымен жұмыс істеп, іс бойынша өзінің заңды ұстанымын негіздей алатын уақытынан айырылады.

Процедуралық кезең жұмыс күндерімен есептелетінін ескере отырып, іс жүзіндегі мерзім мереке күндері болған кезде ұзақ уақытқа созылуы мүмкін.

Үшіншіден, мемлекеттік және өзге де органдар адвокаттың сұрау салуының талаптарын әрдайым дәл орындамайды, сондықтан адвокат басқа түсіндіру сұрауын немесе адвокаттың қайталап сұрау салуын жіберуге мәжбүр, ал талап етілетін ақпаратты беруден бас тартқан немесе мемлекеттің әрекетсіздігі анықталған жағдайда, органдарға заңда белгіленген тәртіппен олардың әрекеттеріне шағым жасауға құқылы.

Бұл жағдайлар көрсетілетін заң көмегінің сапасы мен тиімділігіне тікелей әсер етеді.

Айта кету керек, заң саласының басқа өкілдері, атап айтқанда нотариустар, сот орындаушылар, ішкі істер органдарының қызметкерлері мемлекеттік деректер қорынан түрлі ақпаратқа қол жеткізе алады. Осыған байланысты адвокаттық және заңгерлік қоғамдастық өкілдеріне белгілі бір сенімсіздік бар, өйткені олардың азаматтардың жеке ақпаратына қол жеткізуін шектеу себептерінің бірі олардың билікті асыра пайдалануынан қорқу және тиісті ақпараттың таралуын бақылаудың жоқтығы болып табылады. , бұл ретте жоғарыда аталған кәсіптердің өкілдеріне тиісті бақылау жүргізілмей, мәліметтер базасына рұқсат беріледі.

Қорғаушының/өкілдің қажетті дәлелдемелерді жинауына кедергі келтіретін тағы бір мәселе – «банк құпиясы», «телефон арқылы сөйлесу құпиясы», «дәрігерлік құпия», «коммерциялық құпия», «салық құпиясы» сияқты құпияның әртүрлі түрлерінің болуы. ,» және т.б. Банктерге, ұялы байланыс операторларына, медициналық мекемелерге адвокаттық сұрау салуды жолдаған кезде адвокатқа заң нормаларына сілтеме жасай отырып ақпарат беруден бас тартылады, оларға сәйкес мұндай ақпарат тек соттың талап етуі бойынша ашылуы мүмкін, ал іс жүзінде алу қажеттілігі туындайды. жоғарыда аталған ақпарат сотқа дейінгі сатыда туындауы мүмкін.

Егер бұл жағдайда адвокатқа немесе адвокатқа ақпарат беруден бас тарту азаматтардың банк салымдарының, телефон және өзге де сөйлесулер құпиясын сақтауға конституциялық құқықтарын қамтамасыз етумен негізделсе, онда бірінші жағдай, керісінше, құқықтарды бұзады. азаматтардың білікті заңгерлік қорғалуына ықпал етеді және адвокаттың азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғау жөніндегі заңды кәсіби қызметін жүзеге асыруына нақты кедергілер жасайды.

Осылайша, іс жүзінде адвокаттың мемлекеттік органдардан және жеке ұйымдардан (заңды тұлғалардан) қандай да бір құпияны құрайтын мәліметтерді алу құқығынсыз тек ашық ақпаратты сұрауға және алуға құқығы бар екені белгілі болды. Алайда адвокаттарға арналған тиісті заңда мұндай ақпаратты сұрауға және алуға ешқандай шектеулер жоқ.

Екінші жағынан, банк қызметкерлері, медицина қызметкерлері, ұялы байланыс операторлары бұл ақпаратқа қол жеткізе алады, ал заңнама азаматтарға қажет болған жағдайда

бұл ақпаратты иеленуге және пайдалануға мүмкіндік береді. Осы жағдайға байланысты адвокаттарды бірдей ақпаратты алудан қорғау орынсыз болып көрінеді.

Осындай жағдай, мысалы, Ресей Федерациясында және Беларусь Республикасында орын алады.

Бір қызығы, заңға сәйкес заңгер заңмен қорғалатын құпияны қамтитын материалдармен әлі де танысуға құқылы.

Сонымен, «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» Заңның 33-бабына сәйкес – «Адвокат мемлекеттік құпияларды құрайтын, сондай-ақ әскери, коммерциялық, қызметтік және заңмен қорғалатын өзге де құпияларды қамтитын мәліметтермен танысуға құқылы, егер бұл Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен анықтау, сотқа дейінгі тергеп-тексеру, сотта қорғау немесе өкілдік етуді жүзеге асыру үшін қажет» [1].

Яғни, адвокат мемлекеттік және өзге де органдардан заңмен қорғалатын құпияны құрайтын мәліметтерді талап ете алмайтын және ала алмайтын жағдай туындайды, бірақ сонымен бірге егер сот немесе анықтау, сотқа дейінгі тергеп-тексеру органдары осындай ақпаратты сұраса және алса, ақпарат, содан кейін заңгер таныса алады.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің бесінші отырысында тараптардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және сот процесінде адвокат пен прокурордың теңдігін қамтамасыз ету мәселесін көтерді.

Сонымен қатар, жоғарыда көрсетілген жағдайлардан көрініп тұрғандай, тараптардың теңдігі заңнамалық деңгейде әлі толық жүзеге асырылған жоқ. Қарастырылып отырған мысал сотқа дейінгі тергеп-тексеру органы мен прокуратураның адвокатқа қарағанда көбірек өкілеттіктерге ие екенін көрсетеді.

Адвокат заңмен қорғалатын құпияны құрайтын мәліметтерді беруден бас тартылса, онда мұндай мәліметтерді сотқа дейінгі тергеп-тексеру органының және соттың ұйғарымымен беру заңға сәйкес мемлекеттік органдар мен заңды тұлғаларға жүктеледі.

Бұл жағдайда адвокаттың құқықтары мен өкілеттіктерін бұзатын және төмендететін, сәйкесінше заң көмегін алатын азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қозғайтын белгілі бір заң коллизиясы туындайды.

Соңғы бірнеше жылда заң қоғамдастығының өкілдері әділет органдарымен бірлесіп заңгерлер мен заңгерлерге арналған мамандандырылған веб-сайт құру мәселесін талқылап жатыр, ол арқылы соңғысы қажетті ақпаратты дерекқорлардан тікелей алуға, адвокаттың сұрауын жібермей және 10 жұмыс күнін күтпей-ақ, бірақ қазіргі уақытта ұсынылған нұсқалар заң қоғамдастығынан қолдау таппады. Әдетте қызмет көрсетуші компанияға сенімсіздік пен техникалық қолдау үшін жарналарды ұйымдастырумен байланысты.

Осыған байланысты мемлекеттік органдардың барлық қажетті деректер базаларымен интеграцияланған заңгерлерге арналған жаңа мамандандырылған портал құру үшін мүдделі емес компанияларды – мамандарды тарту ұсынылады.

Қарастырылып отырған тақырып аясында адвокатқа (қорғаушыға) қылмыстық іс материалдарының көшірмелерін алуға мүмкіндік бермейтін қылмыстық іс жүргізу заңнамасының нормаларын да атап өткен жөн.

Қылмыстық процестегі қорғаушының өкілеттіктері Қылмыстық іс жүргізу кодексінің 70-бабында көзделген [2]. Сол бапта қорғаушы іске кіріскен сәттен бастап танысуға болатын құжаттардың тізбесі, қандай материалдардың көшірмелерін электронды немесе заттай тасымалдағыштардан ала алатыны көрсетілген.

Біріншіден, заңның бұл нормасының өзінде адвокаттың жедел-іздіксіз және қарсы барлау қызметі, жасырын тергеу әрекеттері туралы деректері бар іс материалдарымен танысуға немесе олардың көшірмелерін жасауға құқығы жоқ екенін атап өткім келеді, олар: менің ойымша, қандай да бір жолмен ақталмайды. Сонымен қатар, заң адвокатқа қылмыстық құқық бұзушылық туралы хабарлаған адамның жеке деректерімен танысуға тыйым салады.

Осылайша, осы баптың негізінде адвокат келесі құжаттармен таныса алады:

«- ондағы жеке мәліметтерді қоспағанда, жасалған қылмыстық құқық бұзушылық туралы адамның өтініші, хабарламасы; ондағы дербес деректерді қоспағанда, мұндай

арыздың, хабарламаның сотқа дейінгі тергеп-тексерудің бірыңғай тізілімінде тіркелгені туралы есеп; клиенттің қатысуымен жүргізілген тергеу және іс жүргізу әрекеттерінің хаттамалары; бұлтартпау шарасын қолдану туралы қаулы және бұлтартпау шарасын қолдануға санкция беру туралы сотқа өтінішхат».

Заңда адвокаттың ғылыми-техникалық құралдардың көмегімен сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адамнан өз қорғауындағы адамға қатысты сотқа дейінгі тергеп-тексеру органы қаулыларының көшірмелерін алып тастау немесе алу құқығы да қарастырылған. оның ішінде өзінің іс жүргізуіне материалдарды қабылдау туралы қаулы, ЖТҚ құру, сот ісін жүргізу тілін белгілеу, жәбірленуші, азаматтық талапкер, сезікті деп тану, сезіктінің әрекетін саралау, бұлтартпау шарасына санкция беру туралы өтініш беру. , іс бойынша сараптама тағайындау, маман тарту, таңу мүлікке тыйым салу, қорғаушы тараптың өтініштері мен шағымдарын қарау нәтижелері, тергеу экспериментін жүргізу, сараптама қорытындысын алу үшін үлгілерді зерделеу, тінту немесе алып қою.

Бір қызығы, заң шығарушы заңгердің ғылыми-техникалық құралдардың көмегімен ғана ала алатын материалдарды жеке тізімде анықтайды, оған тек маманның, сарапшының қорытындысы, қорытынды берудің мүмкін еместігі туралы хабарлама кіреді. клиентке қатысты, тергеу әрекеттерінің аяқталғаны туралы хабарлама және қылмыстық іс материалдарымен танысу құқығы туралы түсініктеме.

Яғни, заң қорғаушы сотқа дейінгі тергеп-тексеру кезінде танысуға болатын құжаттардың белгілі бір тізбесін ғана және оның көшірмелерін ғылыми-техникалық құралдар арқылы алуға немесе сотқа дейінгі тергеуден алуға болатын құжаттар тізбесін ғана береді. тергеу органы.

Осылайша, қылмыстық іс бойынша адвокат, қорғаушы қайтадан заң шығарушы белгілеген шеңберге түседі, ал оның қарсыласы – полиция, прокуратура қолында барлық құжаттар мен дәлелдемелер және олармен бүкіл уақыт бойы жұмыс істеу мүмкіндігі бар. сотқа дейінгі тергеу. Адвокат өз кезегінде істің барлық материалдарымен сотқа дейінгі тергеп-тексеру аяқталғаннан кейін ғана танысу құқығын алады. Ал адвокатқа түскен құжаттармен, дәлелдермен жұмыс істеп, сотта теріске шығаруға аз ғана уақыт беріледі.

Бір қызығы, көршілес мемлекеттерде – Ресей мен Қырғызстанда да қорғаушы қылмыстық іс материалдарымен сотқа дейінгі тергеу аяқталғаннан кейін ғана танысуы мүмкін. Яғни, жағдайға тек Қазақстан ғана емес, шет мемлекеттер де осындай көзқараста.

Алайда, бұл мемлекеттердегі Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексі біздікімен бірдей екенін ескерсек, құқықтық нормаларды игеру бар екені және заңнаманы әр елдің азаматтарының қажеттіліктеріне сай жаңғырту қажет екені анық. жеке мемлекет.

Менің ойымша, адвокаттың өкілеттіктерін мұндай шектеу орынды емес, бірақ жасанды түрде процессуалдық теңсіздікті тудырады, адвокатты мемлекеттік органдардан төмен қояды, бұл көрсетілетін заң көмегінің сапасына тікелей әсер етеді және тіпті адвокаттың құқықтық ұстанымын қалыптастыруда шешуші болуы мүмкін. қорғаныс.

Сонымен, бүгінгі күні заңда адвокатқа заңмен қорғалатын құпияны құрайтын мәліметтерді алуға мүмкіндік беретін нақты тармақтардың болмауы және мемлекеттік органдардың деректер базасына қолжетімділікті қамтамасыз етпеу көрсетілетін заң көмегінің сапасына әсер етеді деген қорытынды жасауға болады. адвокатпен, демек, адвокаттық қызметтің тиімділігін арттыру және адвокаттардың мәртебесін нығайту мақсатында заңның тиісті нормаларына толықтырулар мен өзгерістер енгізу қажет деп есептеймін.

Адвокат пен прокурор арасындағы процессуалдық теңсіздікті азайту үшін тараптардың әділдігі мен теңдігі қағидаттарын сақтау маңызды. Соттар адвокаттың тиісті зерттеу жүргізу және өз клиентінің мүдделерін қорғау құқығын қамтамасыз ете отырып, істің барысын белсенді бақылауға тиіс. Адвокаттарға азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауға мүмкіндіктер мен нығайтылған позициялар бере отырып, адвокатура институтын да дамыту және нығайту қажет.

Бұл бағыттағы ықтимал шараларға адвокаттардың өкілеттіктерін кеңейту, олардың ресурстар мен ақпаратқа прокурорлармен тең қолжетімділігін қамтамасыз ету, сондай-ақ сот талқылауы кезінде адвокаттардың құқықтарын қорғаудың нақты ережелері мен тетіктерін белгілеу жатады.

Тез арада шешуді талап ететін тағы бір маңызды мәселе – заңгерлерді ұялы байланыс құралдары мен басқа да цифрлық жабдықтарды тәркілеусіз құқық қорғау органдары мен қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінің ғимараттарына енгізу мәселесі. Мұндай құрылғыларды алып қою туралы заң талабының жоқтығына қарамастан, мұндай шарттар құқық қорғау және басқа органдардың «ҚҚҚ» (қызметтік пайдалану үшін) белгісі бар ішкі құжаттарында - ведомстволық бұйрықтар мен нұсқауларда қамтылған [3]. Керісінше, «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» заң адвокатқа өзімен бірге кез келген техникалық байланыс құралдарын алып жүруге құқық береді [2].

Алғаш рет заңгерлерге техникалық құралдарды – телефондарды, планшеттерді, смарт сағаттарды әкелуге тыйым салу 2016 жылы Ішкі істер министрінің 08.01.2016 жылғы №1 бұйрығымен [4] пайда болды. Осыдан кейін басқа да лауазымды тұлғалар осы үлгіні ұстанып, келесі бұйрықтар шығарылды:

Бас Прокурор мен Ішкі істер министрінің бұйрығы (2017 ж.) [5]

Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті Төрағасының бұйрығы (2018 ж.)

Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің бұйрығы (2020) [7].

Жоғарыда аталған құжаттардың барлығы заңгерлерге азаматтарға толық білікті заң көмегін көрсетуге кедергі болды, өйткені адвокатқа қажетті материалдардың көшірмелерін жасаумен қатар, қажетті ақпаратты табу, клиенттермен/жауапталушылармен және сырттай байланыс орнату үшін смартфон қажет. Әлем.

Адвокаттың құқық қорғау органдарының ғимараттарында және азаматтарды қорғау кезінде бірнеше сағатқа созылуы мүмкін тергеу әрекеттеріне қатысатынын ескерсек, адвокаттың смартфонды пайдалануына мұндай шектеу қою Республика Конституциясының нормаларына сәйкес келмейді. Қазақстан Республикасы және тиісті заң.

Өз кезегінде, мемлекеттік органдардың мұндай тыйым салуды белгілеуі тергеудің құпиялылығымен және қорғаушылардың тергеу құжаттарын жазып алып, кейіннен тарату мүмкіндігімен негізделген, бұл сотқа дейінгі тергеп-тексеру аяқталғанға дейін заңмен тыйым салынған. Алайда, мұндай әрекетті жасағаны үшін жауапкершіліктің бар екенін ескерсек, адвокаттардың техникалық құралдарды әкелуіне шектеу қою негізсіз. Оның үстіне ақпараттың сыртқа шығуы құқық қорғау қызметкерлерінің өздерінің кінәсінен де болуы мүмкін.

Осылайша, адвокаттардың құқықтарын заңнамалық тұрғыдан кеңейту, ұялы және басқа да құрылғыларды тәркілеуге нақты тыйым салуларды белгілеу, адвокатқа қолжетімділігі шектеулі ақпаратты алу мүмкіндігін беру және азаматтар мен мемлекеттік органдардың өкілдерін жеткізу үшін сот тәжірибесін дамыту нұсқасы ұсынылады. адвокаттың заңды қызметіне кедергі келтіргені үшін сот төрелігіне, оның ішінде қылмыстық жауапкершілікке тартылады.

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылайтын болсақ, адвокаттар сот төрелігінің маңызды тірегі болып табылады және адамдар мен ұйымдардың құқықтары мен мүдделерін қорғауда маңызды рөл атқарады деп айтуға болады. Құқықтық кеңес беру мен өкілдік етуден сот төрелігін қорғауға дейін олардың тәжірибесі әрбір адамның әділ заң жүйесіне қол жеткізуін қамтамасыз етеді.

Бәсекелестік құқықтық жүйе дәстүрлі түрде нормативтік тартымдылығы үшін жоғары бағаланды: ол жеке құқықтарды қорғайды; заңның тең, бейтарап және дәйекті қолданылуын қамтамасыз етеді; және ең бастысы, оның бәсекеге қабілетті құрылымы шындықты ашуға — фактілер тұрғысынан да, заңды дұрыс түсіндіруге де ықпал етеді.

Алайда, жоғарыда аталған фактілер – заңдағы олқылықтар мен нормативтік құқықтық актілердің қайшылықтары – азаматтардың қорғануға құқығының бұзылуы, адвокаттың кәсіби құқықтарының бұзылуы, адвокаттардың кәсіби қызметіне кедергі және араласу болып табыла ма?